

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 DERSİ

UZUN TEZİ

Öğrencinin Adı: İpek

Öğrencinin Soyadı: ÖZYÖNÜM

Danışman Öğretmen: Levent TOPRAK

Öğrencinin Numarası: D001129-0142

Tezin Sözcük Sayısı: 3622

Araştırma Sorusu: *Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı yapıtında Raif Efendi'nin yaşam algısının oluşmasında yalnızlık ve yabancılaşmanın etkileri ne boyuttadır?*

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Dersi kapsamında bitirme tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı yapıtı incelenmiştir. Tezin araştırma konusu, Raif Efendi'nin yaşam algısının oluşmasında yalnızlık ve yabancılaşmanın etkilerinin incelenmesidir.

Bu konunun seçilmesinin sebebi, yapıt okunurken, odak figür Raif Efendi herkes tarafından sıradan ve basit bir karakter gibi değerlendirildiği halde, kendi kaleminden ele aldığı günlüğü ile yabancılaşma olgusuna birçok pencereden yaklaşması, yapıta sıra dışı sayılabilecek bir nitelik kazandırdığının görülmesidir.

Buradan hareketle, odak figür Raif Efendi'nin yaşam algısının oluşmasında yabancılaşma ve yalnızlığın nedenleri kurguya paralel olarak irdelenmiştir. Yalnızlaşma ve yabancılaşma olguları; Raif Efendi'nin iş hayatı, ailesi tarafından yeterince önemsenmemesi, babası ile olan ilişkisi ve babasının kişiliğindeki etkisi, Maria Puder'i görmeden önceki yaşam algısı ve Almanya uzamındaki yalnızlığı bağlamlarında sınırlandırılmıştır.

Kürk Mantolu Madonna kendisine, ailesine ve çevresine yabancılaşan bireyin hayatını ele alan bir yapıttır. Tez boyunca odak figür Raif Efendi'nin yabancılaşmasının sebeplerine ve bu yabancılığının sonuçlarına yer verilmiştir.

Sözcük Sayısı: 149

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. RAİF EFENDİ’NİN İŞ HAYATINDAKİ YALNIZLIĞININ İRDELENMESİ.....	4
3. RAİF EFENDİ’NİN AİLESİ TARAFINDAN ÖNEMSENMEMESİNİN NEDENLERİ.....	5
4. RAİF EFENDİ’NİN BABASI İLE OLAN İLİŞKİSİNİN İRDELENMESİ VE BABASININ KİŞİLİĞİNE OLAN ETKİSİ.....	9
5. RAİF EFENDİ’NİN MARİA PUDER’İ GÖRMEDEN ÖNCEKİ YAŞATISI, KİMLİK – KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE YAŞAM ANLAYIŞI.....	11
6. RAİF EFENDİ’NİN ALMANYA UZAMINDAKİ YALNIZLIĞININ İRDELENMESİ.....	14
7. SONUÇ.....	16
8. KAYNAKÇA.....	16

1. GİRİŞ

Toplum içinde yaşayan birey, toplumun değer yargılarından bağımsız olarak düşünülemez. Birey yaşam algısını oluştururken ve toplumda kendini var etme çabasıdayken çevre ile etkileşim içindedir. Bu etkileşimi yaşamayan bireyler gerek çevreye gerek kendilerine yabancılaşma sürecine girmişlerdir. Düşünceleriyle toplum arasında bir çelişki yaşayan ve toplumun istediği kalıba girmeyi reddedenler hayata karşı edilgen bir tavra bürünmektedirler. Etrafında yaşanan olayların içinde kendilerine yer bulamamakta ve bu olaylara üçüncü bir şahıs gibi nesnel bir biçimde yaklaşmaktadırlar. Bu edilgen yaklaşımları da kendi yaşamlarını yönlendiremez duruma gelmeleriyle sonuçlanmaktadır. Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı yapıtında, kalıplaşmış değer yargıların dışında hayatını sürdüren, bireysel farklılıklarıyla toplumsal kurallara göre yaşamayan, herkes gibi düşünmeyen Raif Efendi'nin hikâyesi anlatılmıştır.

Yapıtın ana sorunsalı yabancılaşmadır. Odak figürün kendine ve çevresine yabancılaşması aşamalı olarak incelenmiştir. Odak figürün yabancılaşmasının sebepleri ve sonuçları ele alınmıştır. Raif Efendi'nin yaşam algısının oluşmasındaki etmenler incelenmiş ve bu yabancılığının sonucunda doğan yalnızlığı, hayata karşı edilgen tutumu aile ve iş yaşamındaki gözlemler yardımıyla irdelenmiştir. Raif Efendi dış dünyayla arasına mesafe koymuş, toplumun süregelen değer yargılarıyla bir çatışma içinde, insanlardan uzak biridir. İnsanları ve kendini sorgulamayı bırakmış, bilinci toplumdan ve dış dünyadan kopuk birey haline gelmiş ve yabancılaşma sürecini kendisine yabancılaşarak tamamlamıştır.

2. RAİF EFENDİ’NİN İŞ HAYATINDAKİ YALNIZLIĞININ İRDELENMESİ

Raif Efendi’nin yalnızlığı ve yabancılığı ilk olarak anlatıcının iş yerindeki gözlemlerinden okura aktarılmaktadır.

"Onun bu devamlılığı ve çalışkanlığı, dairede horlanmasına mâni olmuyordu. Bizim Hamdi, Raif efendinin tercümelerinde küçük bir daktilo hatası bulsa, hemen zavallı adamı çağırıyor, bazen da bizim odaya kadar gelerek haşlıyordu. (Ali,2011: 20)

Hamdi Bey, Raif Efendi’ye işyerindeki memurlara davrandığı gibi davranmamakta ve o memurlardan çekinmesine rağmen arkadaşına son derece kaba davranmaktadır. Azıcık işe geç kalsa ya da zamanından biraz geç teslim edilen bir belge için arkadaşına sert konuşmakta, onu diğerlerinin de duyacağı şekilde aşağılamakta ve diğerlerine yapamadığı muameleleri ona reva görmekte bir sakınca görmemektedir.

Kendi iş arkadaşlarından korkan ve çekinen Hamdi Bey, oradaki ezilmişliğini ve çaresizliğini arkadaşı üzerinde baskı kurarak telafi etmeye çalışmaktadır. Arkadaşı üzerinde adeta güç gösterisi yapmaktadır. Çalıştığı yerde Raif Efendi yakınlık beklediği iş arkadaşından bu şekilde kötü muamele görmektedir.

Raif Efendi yüksek seviyede Almanca bilmesine ve işini büyük bir özenle yapmasına rağmen iş yerinde gerek ilgi ve alakayı hiçbir zaman görememiştir, aksine patronu tarafından aşağılanan, hakaretlere uğrayan, iş arkadaşlarınca hımbıl ve Almanca bildiği bile şüpheli bulunan bir kişi olarak tanımlanmaktadır. Raif Efendi tüm bunlara rağmen hiçbir şey yapmaz, edilgen bir tutum sergiler. Sevinme, üzülmeye, kendini savunma, heyecanlanma gibi insani vasıflarını yitirmiştir.

Yapıtaki ilk anlatıcı da onun yalnızlığını ayrıntılarıyla dile getirmektedir. Kendi masasında bir biblo kadar hareketsiz oturduğunu, çeviri işinin dışında yabancı dilde yazılmış bir roman okuduğunu ve bu haliyle son derece sıradan bir kişi olduğunu, bitkiler kadar yalın bir yaşam

sürdüğünü, ruhunda bir enerji olsa onu zaten istemese de dışarı çıkarmak zorunda kalacağını, tıpkı bir robot gibi işyerindeki işlerini rutin bir şekilde yaptığını ve akşam evine ulaşmadan da yine rutin alışverişlerini yaptığını dile getirmektedir. Hatta birbirinin aynısı olan bu günlerinin ve senelerinin arasında hasta olması onun hayatındaki tek değişik olduğunu eklemektedir. Bu anlatıcı, Raif Efendinin, eski arkadaşlarının dediklerine göre sürekli böyle yaşam sürdüren bir insan olduğunu, tüm hayatının neredeyse böyle geçtiğini, onun herhangi bir konuya ya da duruma heyecanlı bir tepki verdiğine şimdiye dek şahit olan birilerinin olmadığını, iş arkadaşlarının haksız ve acımasız tavır ve davranışlarına karşı sürekli aynı sakin ve anlamsız gözlerle karşılık verdiğini, işle alakalı alışverişlerinde arkadaşlarına sürekli aynı anlamsız gülümsemeyle teşekkür ettiğini eklemektedir.

Raif Efendi bir makine gibi hiç bir amacı olmaksızın, her gün birbirinin aynısı olan bir hayat yaşamaktadır; sabah kalkar, işine gider, alışveriş yapıp evine döner. Hatta bu tekdüzeliği öyle boyutlara gelmiştir ki hastalık onun hayatındaki tek değişikliktir. Fakat tüm bunları yaparken yok saydığı bir şey vardır; kendisi. Kendi ruhuna ilham veren eylemlerden kaçınmakta ve toplum tarafından şekillenen hayatı yaşamaktadır. Sadece kendini toplumda var etmesini sağlayacak uğraşlarla uğraşmaktadır. İnsanlara bir şey kanıtlama gayesi yoktur, kendisine insanlığına yabancılaşmıştır. Bunun sonucunda gerek iş yerinde gerekse evde gereksiz insan yerine konulmaktadır. İnsanlar arasında yabancı bir duruş sergiler, fazla ve lüzumsuz bir şey olarak nitelendirilmektedir.

3. RAİF EFENDİ’NİN AİLESİ TARAFINDAN ÖNEMSENMEMESİNİN NEDENLERİ

Yapıtın ana izleği olan yabancılaşmanın izleri, yapıtın odak figürü Raif Efendi'nin tüm hayatı üzerine sinmiştir. Maria'dan haber alamaması Raif Efendi'nin ona karşı tüm güvenini yitirmesine neden olmuş ve aynı zamanda hayatına anlam kazandıran tek insan olduğu için, ona karşı hissettiği kırgınlık ve hayal kırıklığı, tüm insanlara, hayatına karşı olmuştur.

"İnsanlara karşı duyduğum şüphe, kin derecesine çıktı. Bana yaklaşmak isteyenlerden kaçtım. Kendime en yakın bulduğum veya bulacağımı zannettiğim insanlardan en çok korkuyordum. "O bile böyle yaptıktan sonra!.." diyordum..." (Ali, 2011:150)

Hayata Maria ile tutunan Raif Efendi onun gitmesiyle de sadece yaşamış olmak için yaşayan, hadiseleri olduğu gibi kabul eden ve ona katlanan bir insan haline gelmiştir. Kendini anlamlandırdığı insana olan inancı, hayal kırıklığıyla sonuçlanınca insanlara karşı olan inancında kaybetmiştir.

"İnanmamak, inanmamak... Bunun ne kadar korkunç olduğunu her gün, her an hissediyordum. Bu histen kurtulmak için yaptığım bütün hamleler boşa çıktı... Evlendim... Daha o gün, karımın bana herkesten daha uzak olduğunu anladım. Çocuklarım oldu... Onları sevdim, fakat hayatta kaybetmiş olduğum şeyi bana asla veremeyeceklerini bile bile..." (Ali, 2011:151)

Raif Efendi tekrar inanma duygusunu kazanmak, hayatına bir şekilde devam edebilmek arzusuyla evlenmiştir. Fakat eşinin hiç bir zaman içindeki boşluğu dolduramayacağına bilincindedir. Raif Efendi Maria ile tanışmadan önceki günleri boş ve manasız olarak nitelendirmiştir, daha önce manasız ve amaçsız bulduğu hayatını Maria ile şekillendirmiş ve anlamlandırmıştır. Onun gidişiyle bu günlerin daha da ıstırap verici bir şekilde yeniden başladığını dile getirmiştir. Artık başka türlü bir hayata yelken açan Raif Efendi hiç bir şeyin onun yerini tutamayacağına bilincinde, hayatından zevk almaksızın yaşamaktadır. Bu yüzden de eşi ve çocuklarının asla ona bu duyguları yaşatamayacağı fark etmiştir. Tüm bu yaşadığı hayal kırıklıkları onu kendine dahi yabancılaştırmıştır ve sadece toplumsal düzende ki rollerini üstlenen bir adam haline gelmiştir. Ailesinde de baba rolünü üstlenmiştir, sorumlulukları düzeyinde onlarla ilişki kurmuştur.

Raif Efendi aile bireylerinin tavır ve davranışlarına çoğunlukla anlam verememektedir. Sanki onlar tarafından çok önemseniyormuş izlenimine kapılmaktadır. Hâlbuki Raif efendiye göre ailesi onun ölümünü bile çok önemsememektedir, onlar için kendisinin bir anlamı olmadığını düşünmektedir. Kendisinin ailesi için bir hiç olduğunu düşünecek kadar bu düşüncesini ileriye götürmektedir. Buna gerekçe olarak da senelerden beri aynı evde yaşamalarına rağmen

kendisinin gerçekte nasıl bir adam olduğunu düşünmediklerini ortaya koymalarıdır. Aile ilişkilerinin sadece bir rutin olduğunu dile getirmektedir Raif Efendi. Ona göre kızı ve eşi sadece bir kız ve eştir. Bunun ötesi yoktur. Bu düşünceleriyle Raif Efendi ev ahalisinin kendi ruhunu merak etmeleri gerektiğini ve onunla gerçek bir iletişime, ruhsal bir iletişime geçmeleri gerektiğini dile getirmek ister gibidir.

Kendi ailesine karşı yabancı bir duruş gösteren Raif Efendi ne eşine ne de çocuklarına karşı bir yakınlık göstermiştir. Kendi ailesini sahici bulmamakta ve yalnızlaşmasının sebebini de kendisine karşı gösterdikleri ilgisizlik ile bağdaştırmaktadır. Ailesinden herhangi bir yakınlık göremeyen Raif Efendi en yakınındaki insanları yani ailesini birer yabancı insan olarak konumlandırmaktadır.

"Fakat diğer aile efradına karşı en küçük bir manevi bağla merbut olduğunu gösterecek alametler yoktu. Bazen büyük kızına gözlerini diker, ondan bir şeyler, sıcak, tatlı bir şeyler bekler gibi dururdu. Fakat bu anlar çabucak geçer, çocuğunun manasız bir kırıntısı, yersiz bir gülüşü ile sanki aradaki boşluk birdenbire kendini gösteriverirdi." (Ali,2011:32)

Ailesinin onu yeterince önemsememesinin sebebi, kendisini yabancılaştırması ve yalnızlaştırmasının sonucudur. Ailesinde onu anlayabilecek kimse yoktur, "*Bütün mesele, etrafındakilerin onu tanımamasındaydı ve o da kendini tanıtmak için herhangi bir teşebbüste bulunacak adam değildi.*"(Ali, 2011:33) ve o da kendini onlara anlatma gayesi içinde değildir, zaten onların kendisini tanıma kapasitesinde olduğu da düşünülmemektedir. Raif Efendi'nin bu yabancılığı kendisini uzam üzerinde de göstermektedir. Aynı ev içinde iki farklı mekân oluşmuş ve aile bireyleri doğal bir şekilde oluşan bu durumu olağan kabul etmiş ve kimsenin alan ihlali yapmadığı bir yaşam düzeni oluşturmuşlardır. Elbette bu durum insanlar arasındaki mesafeyi de büyütülmüştür.

"Raif efendinin yattığı odaya girince büsbütün şaşırđım. Burası evin diğer taraflarına hiç benzemiyen, adeta bir leyli mektep yatak hanesi, veya bir hastane koğuşu gibi yan yana bir sürü beyaz karyolaların dizili durduğu küçük bir odaydı." (Ali,2011:25)

Bütün ev gösterişli ve pahalı eşyalarla dolu iken, Raif Efendi'nin odası tüm evden farklı olarak sadedir. Raif Efendi ailesinin yanı sıra baldızı Ferhunde, eşi Nurettin ve çocuklarıyla da aynı evi paylaşmaktadır. Onlar da tıpkı kendi ailesi gibi Raif Efendi'yi tanıma çabası içine girmemektedirler. Ferhunde tüm gün süslenip gezmekten, dedikodu yapmaktan başka bir işi olmayan biridir ve eşi Nurettin ise İtalya'da aldığı dericilik eğitiminin ona kendisini üstün görme hakkını verdiğini sanan, günlerini ne giyeceğini seçmekle geçiren bir adamdır. Raif Efendi'nin kendi kızları dahi bu çiftin etkisi altındadır ve bu yüzden çoğu zaman babalarını aşağılayan davranışlar sergilemektedir. Kendi eşi ise Raif Efendi'nin ruhuna dokunabilen biri değildir, onun sanatsal yönünü anlayabilecek bir kişiliğine sahip değildir yine de Raif Efendi'ye her zaman sadıktır ve onu evde koruyan tek kişidir. Ferhunde ve Nurettin ise sadece gösteriştten ibaret, samimiyetten uzak, yapmacık bir hayat yaşamaktadırlar ve kendi sığ algılarında, bir insanın iç dünyasına inmekten çok uzaktırlar. Kendi süslü hayatlarına yetiştiremedikleri parayı Raif Efendi'nin karşılmasına rağmen, yine de evde lüzumsuz ve yetersiz biri konumundan sıyrılamamaktadır. Ona tamamen yabancı olan bu insanların onu adamdan saymaması, Raif Efendi'ye garip gelmemekte ve buna karşı çıkmak gibi bir amaç da gütmemektedir. Böylece ailesinin onu anlayabilecek insanlar olmayışı Raif Efendi'yi iyice kendi iç dünyasına itmiştir ve yarattığı bu dünyada Maria Puder ile yaşamaya başlamıştır.

"Akşamüzerleri evde çocukların gürültüsünü, mutfakta bulaşık yıkayan karımın terlik seslerini, tabak şıkırtılarını ve baldızımla kayınlarımın ağız kavgalarını dinlerken gözlerimi kapar, Maria'nın bu anda nerede bulunduğunu tasavvur ederdim."
(Ali, 2011:152)

Sadece yaşamak içi yaşayan, toplumsal düzende var olması için gereken rollerini yerine getiren Raif Efendi, tam bir düzen adamı olmuştur. Sabah evden çıkarken istenenler ona söylenir, işe gider patronunun isteklerini yerine getirir ve tekrar yabancısı olduğu evine döner. "Bundan sonra aradaki buzu çözmeye, bu insanların birbirlerine karşı duydukları müthiş yabancılığı gidermeye imkân yoktu" (Ali, 2011:33) Anlatıcı Raif Efendi'yi bu evin içinde aslında evin tüm maddi yükünü taşıyan kişi olsa da ailenin diğer üyeleri tarafından yeterince

önemsensemeyen bir figür olarak konumlandırılmış ve bu konumlandırma Raif Efendi kendini tanıtmak gibi zor ve zahmetli işe girmek yerine, kendi iç dünyasına yönelmeyi seçmiştir. Raif Efendi, yaşadığı şeylerin bir rüya, insanı aldatan bir hayal olduğu meydana çıkınca yapılacak bir şeyin kalmadığına inanır. Böyle bir aşamada kendisini inanma yeteneğini kaybetmiş bir insan olarak görmektedir. Bu, onu aynı zamanda ümitsizliğe de düşürmektedir. Artık insanlara olan güvenini yitirmiş durumdadır. O aşamaya gelmiştir ki çevresindeki tüm insanları birer düşman olarak görmektedir. Tüm insanlardan şüpheye düşmekte, kendisine zarar vereceği şüphesiyle çevresine şüphe ile bakmaktadır. Ne zaman biraz yakınlık duyacağı bir insana rastlasa içindeki bir sesin kendisine dikkatli olması gerektiğini söylemekte ve kendisini o insandan uzaklaştırdığını dile getirmektedir. Bu durum Raif efendinin kendisini de tuhaf bir korkuya sevk etmektedir. Görülüyor ki Raif Efendi çevresine bir kalın duvar örmüş ve kendi dünyası içine hapsolmuş olarak yaşamını sürdürmek durumunda kalmıştır.

4. RAİF EFENDİ'NİN BABASI İLE OLAN İLİŞKİSİNİN İRDELENMESİ VE BABASININ KİŞİLİĞİNE OLAN ETKİSİ

Anlatıcı Raif Efendi'nin geçmişine dair bilgileri, kendi ağzından kaleme aldığı bir günlük ile okura sunar. Raif Efendi çocukluğundan beri toplumun değer yargılarına göre belirlenen erkek rolünün aksine sessiz ve çekingen bir tavır olarak kurgulanmıştır. Zamanının çoğunu hayal kurarak geçirmesi, okulda uğradığı haksızlıklara ses çıkarmak yerine tepkisiz kalarak, evine gelince bir köşe de ağlayan bir çocuk olması ailesi tarafından onaylanmamaktadır. Bu durum yüzünden babası tarafından sık sık kız çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Raif Efendi, yaradılışının anlamsız sayılacak kadar ileri uçlarda bir çekingenlik olduğunu ve çoğu zaman çevresindeki insanlar tarafından yanlış anlaşıldığını, aptal konumuna düştüğünü ve bunun kendisini son derece fazla üzdüğünü dile getirmektedir. Kendisi hakkındaki yerleşmiş bir fikri değiştirmek zorunda kalmanın kendisini en çok korkutan şey olduğunu

söylemektedir. Örneğin, okul yıllarında sınıfta başka arkadaşlarının yaptığı ve onların sorumlu olması gereken konu ya da durumlarda sorumluluğun ya da suçun kendi üzerine kaldığını ve böyle durumlarda ise asla kendisini savunmadığını, bu durumun ruhsal etkisiyle evde bir köşede saklanarak ağlamak durumunda kaldığını dile getirmektedir. Ailede birçok kişinin kendisine sürekli, aslında sen kız olacak bir çocukmuşsun; fakat erkek doğmuşsun, dediklerini de eklemektedir.

Raif Efendi Havran kasabasında yaşamakta ve o uzamın gerçekliğinde, toplumda kendisini bir erkek figürü olarak var etme zorunluluğu taşımaktadır. Ayrıca Raif Efendi'nin babasının yaşam algısına göre şekillenmiş erkek çocuktan beklenen kişilik özelliklerinden yoksun olan Raif Efendi, babasının onu bir kız çocuk şeklinde tanımlaması sonucunda bir aidiyet arayışına ve kendi kişiliğini anlamlandırma çabası içine girmektedir. Babasına karşı yabancı bir duruş sergilemekte ve kendisini ona yakın hissetmemektedir. Kişiliğini sorgulama sürecinde büsbütün kendisine yönelmiş ve bu durum onu çevresine karşı mesafeli bir konuma getirmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı bir kaçış hali içinde olan Raif Efendi, edebiyata ve sanata sığınmaktadır ve bu tutumu insanlarla olan mesafesinin iyice açılmasına sebep olmaktadır. Kitaplar arasında keline bir dünya kuran Raif Efendi var oluşunu kendi yalnızlığında kurgulamak zorunda kalmıştır.

“Bazen büyük kâşifler gibi Afrika'da gezer, yamyamlar arasında görülmemiş maceralar geçirir, bazen meşhur bir ressam olur ve Avrupa'yı dolaşırdım.” (Ali, 2011: 49)

Raif Efendinin hayal dünyasında, tüm okuduğu kitaplar, o kitaplardaki kahramanlar, olaylar ve durumlar unutulmayacak şekilde yer etmişlerdi. O, babasının bu kadar fazla okumasına karşı çıkmasına, romanları elinden alıp atmasına, geceleri okuma ışığını elinden almasına yani onu okumaktan men etmeye çalışmasına rağmen eline geçen her şeyi okumaya devam

etmekte ve o eserlerin ve içinde yer alan kahramanların etkisi altında kalmaya devam etmektedir.

Raif Efendi toplumda kendine yer bulamazken, okuduğu kitaplarda ya da incelediği tablolarda kendine yer bulmaktadır. Başkasının kurguladığı hayatlarda yaşayarak, dile getirmekten çekindiği düşünceleri yapıtlardaki figürler üzerinden yaşamaktadır. Fakat bunun sonucunda toplumdan kendisini daha da yabancılaştırmaktadır. Kendi yaşamının kontrolünü kaybetmekte ve ona yön veremez hale gelmektedir. Babası ise çözüm adına aylarca boş boş gezen oğlunu bir fabrikada sabunculuk işi öğrenmesi için Almanya'ya göndermeye karar vermiştir. Babası, Raif Efendi'nin toplumun ön gördüğü erkek evlat modeline uymadığını ve bunun değişmeyeceğini fark etmiş ama kendi kalıplaşmış değer yargıları oğlu ile arasında bir engel haline geldiğini görememiştir. Oğlunu hiçbir zaman tanıma ve onun hayatında yer alma gayesi içine girmemektedir. Zaten onun ileride ticaretle uğraşmasını istiyor olması ondan ne denli uzak olduğunu göstermektedir.

“Gerçi babamı gerçek bir muhabbetle sevmem içinde ortada bir sebep yoktu; onunla aramızda daima bir yabancılık mevcut kalmıştı ve birisi bana: “Senin baban iyi bir adam mıydı?” diye sorsa, verecek cevap bulamazdım. Çünkü iyiliği ve fenalığı hakkında bir fikir sahibi olacak kadar onu tanımıyordum.” (Ali, 2011: 141,142)

Raif Efendi'nin babasının ölümü üzerine gösterdiği kayıtsızlık ve duyarsızlık baba oğul ilişkisinin sözden ibaret olduğunu kanıtlar niteliktedir. Babasına karşı duygusal bağları olmayan Raif Efendi, babasının ölümü üzerine de ona karşı takındığı edilgen tavrını devam ettirmektedir.

5. RAİF EFENDİ'NİN MARIA PUDER'İ GÖRMEYEN ÖNCEKİ YAŞATISI, KİMLİK – KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE YAŞAM ANLAYIŞI

Raif Efendi'nin Maria Puder ile tanışmadan önceki yaşamına dair bilgilerin çoğu Maria ile olan ilişkisi süresince elde edilmektedir. Yapıt boyunca odak figür Raif Efendi, gerek Maria Puder ile sohbetlerinde, gerek iç monolog tekniğiyle kendi düşüncelerine yer verirken, Maria

Puder ile tanışmadan önceki ve sonraki yaşantısı arasında karşılaştırmalar yapmaktadır. Raif Efendi çocukluğundan beri çekingen ve hayalperest bir karaktere sahiptir. Bu yönü babası tarafından hiç onaylanmamış ve bu durum bir çok kez dile getirilmiştir. Kendi ailesinin dahi onu kız çocuk olarak adlandırması, Raif Efendi'nin bir aidiyet arayışı içine girmesiyle sonuçlanmaktadır. İnsanların onu anlamadığı düşünen Raif Efendi bir çıkış yolu olarak sanata ve edebiyata yönelmiştir. Bu durum onu toplumdan daha da uzaklaştırmış, yabancılaşmasına ve yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Yapıtta yaşadıkları yalnızlık Raif Efendi ve Maria Puder'ı ortak bir payda da buluşturmuştur ve bu yalnızlıkla birbirlerine daha yakın hissetmişlerdir. Daha ilk sohbetlerinde her ikisinin de ruhen yalnız olduklarına ve doğru kişiyi aradıklarına değinmişlerdir.

"Berlin'de yalnızsınız değil mi?" dedi.

"Ne gibi?"

"Yani... Yalnız işte... Kimsesiz... Ruhen yalnız... Nasıl söyleyeyim... Öyle bir haliniz var ki..."

"Anlıyorum, anlıyorum... Tamamen yalnızım... Ama Berlin'de değil... Bütün dünyada yalnızım... Küçükten beri..."

"Ben de yalnızım..." dedi. Bu sefer benim ellerimi kendi avuçlarının içine alarak: "Boğulacak kadar yalnızım..." diye devam etti, "hasta bir köpek kadar yalnız..." (Ali, 2011: 77)

Şimdiye kadar hayatına bir anlam yüklemeyen, bir ruhunun bulunduğu inanmayan ve karşısındaki insanların da bir ruhunun olduğuna inanmayan Raif Efendi, Maria Puder ile tanışmasının ardından düşüncelerinde yanıldığını anlamıştır. Bugüne kadar duygularını kaybetmiş olan Raif Efendi, Maria Puder'e aşık olmuştur. Derinlerinde hissettiği insani vasıfları onunla birlikte açığa çıkmıştır. Şimdiye kadar insanlara göstermediği alakayı ve sevgiyi ona göstermiştir. Maria Puder, Raif Efendi'nin yaşamına anlam katmıştır. Raif Efendi onda kendisini yeniden keşfetmektedir.

"Halbuki şimdi her şey değişmişti. Bu kadının resmini gördüğüm andan beri geçen birkaç hafta içinde, ömrümün bütün senelerinden daha çok yaşadığımı hissediyordum. (Ali, 2011: 86,87)

Raif Efendi, artık günlerinin ve saatlerinin anlamlı hale geldiğini, sadece bedenen değil ruhen yaşama döndüğünü, hayat dolduğunu, içinde hiç fark etmediğini derin duyguların aniden ortaya çıktığını ve bunların kendisi için harika anlar yaşattığını fark etmektedir. Maria Puder, adeta ona bir ruhu olduğunu öğretmiş, kendisi de şimdiye kadar karşılaştığı onca insanlar arasında ilk defa ruhu olan bir insan olduğunu öğrenmişti. Bu durum Raif Efendinin insan ilişkilerinin farklı bir yönünü keşfettiğini göstermektedir.

Hayatı boyunca her şeyi iç dünyasında yaşan, hayatının lüzumsuz ve manasız olduğunu düşünen Raif Efendi Maria Puder ile tanışmasının ardından onu hayatta anlayan birisinin olduğunu farkına varmıştır. Bu durum, bir anlamda Raif Efendi'nin insanları da keşfedişidir.

"Bütün çekingenliklerim yok olmuştu. Bu kadının karşısında her şeyimi ortaya dökmek, bütün iyi ve fena, kuvvetli ve zayıf taraflarımla, en küçük bir noktayı bile saklamadan, çıırçıplak ruhumu onun önüne sermek için sabırsızlanıyordum. Ona söyleyecek ne kadar çok şeylerim vardı... Bunların, bütün ömrümce konuşsam bitmeyeceğini sanıyordum. Çünkü bütün ömrümce susmuş, zihnimden geçen her şey için: "Adam sen de, söyleyip de ne olacak sanki?" demiştim". (Ali, 2011: 87)

Şimdiye dek insanların onu anlamadığını düşünmesi Raif Efendi'yi yalnızlaştırmıştı. İnsanlara kendisini tanıtmak, derdini anlatmak ve kendi isteklerini dile getirmek gibi bir çaba içerisine girmemişti, çünkü insanların onu anlamayacağını düşünmemekteydi. Fakat Maria Puder ile bu çekingenliği sona ermiştir. Bir insana ilk defa bütün çıplaklığıyla kendisinden bahsetmek, hiçbir şeyi gizlemeden ona kendini açmak istemiştir. Ona çocukluğundan, askerliğinden, hayallerinden, okuduğu kitaplardan; kendisiyle ilgili aklına gelen her şeyden bahsetmek istemiştir. Hatta kendisine bile söylemekten çekindiği gerçekleri ona anlatmıştır. Maria Puder ile ruh eşini, onu anlayan, onunla aynı gerçekliğe sahip olan kişiyi bulduğunu anlamıştır. Şimdiye kadar boş olan yaşamına Maria Puder ile anlam yüklemiştir ve ona güvenmiştir. Onunla geçirdiği birkaç ayı hayatının en dolu günleri olarak nitelendirmiştir. Raif Efendi adeta hayata yeniden doğmuştur.

"Hayatımın en dolu, en manalı zannettiğim bir devresi birdenbire boşalmış, bütün manasını kaybetmişti. O beni birdenbire sessiz ve karanlık dünyamdan ayırmış, ışığa

ve sahiden yaşamaya götürmüştü. Bir ruhum bulunduğunu ancak o zaman fark etmiştim." (Ali, 2011: 122)

Yabancılaşmasının sonucu sığındığı kitaplar, Raif Efendi'nin yabancılığını daha da arttırmış, insanlarla iletişimi azaltmıştır. Bu durum Maria Puder için tam tersidir. *"Benim hayatta sizin kadar tecrübem yok. Pek az insanla tanıştım ve daima kendimle yaşadım.(Ali, 2011: 99)* Yine Maria Puder ile yaptığı konuşmasında kendisinin ondan önceki hayatına dönük bilgiler vermiştir. Tüm bu yabancılığının sonucunda; içine kapanık oluşuna, sanata ve edebiyata olan ilgisine, tabiata kaçışına değinmiştir.

6. RAİF EFENDİ'NİN ALMANYA UZAMINDAKİ YALNIZLIĞININ İRDELENMESİ

Babasının isteği üzerine Almanya'ya sabunculuk işini öğrenmek üzere gönderilen Raif Efendi, orada da kendisine yakın bulacağı bir arkadaş bulamamakta ve kendisini kitapların dünyasına bırakıvermekte, kitapların dünyasında yaşamaya başlamaktadır. Zamanının çoğunu sanata yönelerek, insanlarla iletişim kurmak yerine şehrin sokaklarını gezerek, kendi hayalindeki Avrupa ile karşısındaki gerçekliği yorumlayarak geçirmektedir.

" İlk haftalar, kendimi idare edecek kadar lisan öğrenmek ve hayran hayran etrafıma bakınarak şehri dolaşmakla geçti. İlk günlerin şaşkınlığı çok sürmedi. Burası da en nihayet bir şehirdi. Sokakları biraz daha geniş, çok daha temiz, insanları daha sarışın bir şehir. Fakat ortada insan hayretinden düşüp bayılmaya sevk edecek bir şey de yoktu. Benim hayalimdeki Avrupa'nın nasıl bir şey olduğunu ve şimdi içinde yaşadığım şehrin buna nazaran ne noksanları bulunduğunu kendim de bilmiyordum... Hayatta hiçbir zaman kafamızdaki kadar harikulade şeyler olmayacağını henüz idrak etmemiştim. " (Ali, 2011: 51)

Kaçışının sonucu oluşan kitap tutkusu Raif Efendi'nin toplumdan uzaklaşmasına ve bir yabancı olarak nitelenmesine sebep olur.

"Haftada üç defa akşamüzerleri eski zabitten Almanca ders alıyor, gündüzleri müzelerdeki ve yeni açılan galerilerdeki tabloları seyrediyor ve pansiyona daha yüz adım uzaktayken burnumda lahana kokuları hissediyordum." (Ali, 2011: 53)

Raif Efendi, tüm bu yaptıklarına rağmen belli bir süre sonra eskisi gibi can sıkıntısı içinde olmadığını, artık kitap okuma işine yeniden başladığını ve bu yaptıklarından daha da zevk aldığını, içine çeken bir alışkanlık olarak yatağın içinde elinde kitapla saatlerce sıkılmadan zaman geçirdiğini ve okuduklarının etkisiyle önüne yeni sanal yaşamların açıldığını hissettiğini dile getirmektedir.

Okuduğu kitaplardan etkilenen Raif Efendi, hayatını okudukları doğrultusunda sürdürmektedir. Okuduklarının çocukluğundakilerden farklı olduğunu, bu sefer okuduklarını gerçek hayatında da bulabildiğini ve daha önce farkına varmadığı olayları anlamlandırabildiğini dile getirmiştir. Ne olursa olsun kendini kitaplardaki karakterlerle özdeşleştirmekten ve onların beğendiği yönlerini kendisiyle eşleştirmekten vazgeçememiştir. Berlin'de, yeni bir uzamda, insanlarla iletişim kurmak yerine neredeyse bir yılını kitap okuyarak ve müzeleri gezerek geçiren Raif Efendi hayatının aşkını da bir müze de bulmuştur. Bulduğu bu kişi Maria Puder'dir. Hayatını, hayata bakış açısını ve kendisini tamamen değiştirecek kişi olan Maria Puder. Artık Raif Efendi tüm yaşamını Maria Puder'in varlığına adanmakta ve adeta onunla ritmik yaşamaktadır.

Raif efendinin bir yalnızlık nedeniyse kendisini gereksiz görmesiydi. Raif Efendi o an dünyadan kaybolursa dünyanın bir şey kaybetmeyeceğini evrende anlamsız bir yer kapladığını düşünmektedir. Yeryüzündeki hiç kimsenin ona ihtiyacının olmayacağı düşüncesi onu daha çekingen bir insan haline getirmektedir. Kimseye ihtiyaç hissetmemesi, kimsenin de ona ihtiyaç hissetmemesi önyargısı onun tüm haftalarını ve hatta yıllarını yalnızlığa mahkum biri olarak yaşamasına ve yaşadıklarının kendi payına düşen adil bir paylaşım sanmasına neden olmaktadır.

7. SONUÇ

Yabancılaşma olgusu üzerinden yapıtın incelenmesinin yapıldığı bu tezde odak figürün kendisine, ailesine ve çevresine yabancılaşmasının sebeplerine ve bu yabancılığının sonuçlarına yer verilmiştir. Çocukluğundan beri toplumun dayattığı değer yargılarının dışında bir yaşam algısı ve kimlik özellikleri olan Raif Efendi toplumda kendini var etmekte güçlük çekmektedir. Babasının hayalindeki erkek çocuk niteliklerini üzerinde barındırmayan Raif Efendi ilk yabancılığını burada yaşamıştır ve kaçış olarak sanata yönelmiştir. Almanya uzamında bu yabancılığını devam ettirmiştir. İnsanlarla iletişim kurmak yerine günlerinin çoğunu müzeleri gezerek geçirmiştir ve hayatının aşkını da orada bulmuştur. Maria Puder'e her şeyiyle güvenmiş ve onun varlığıyla kendini var etmiştir. Onun kendisini terk edip gittiği düşüncesiyle de tüm insanlara olan güvenini kaybetmiştir. Bunun sonucunda da sadece yaşamış olmak için yaşayan, kendi ailesine dahi yabancı olan bir adam olmuştur. Raif Efendi'nin yabancılaşma süreci sonucunda oluşan edilgen yaklaşımı kendi hayatını yönlendiremez duruma gelmesine sebep olmuştur. Toplumun kabul ettirmeye çalıştığı yargılarının dışında yaşar, sorgulamayı bıraktığı hayatta sürüklenirken bir kızının olduğunu öğrenmesi sonucunda kendi kalemıyla hayatını yazar. Tez boyunca, Raif Efendi'nin yalnızlaşması ve yabancılaşması kurguya paralel bir şekilde ele alınmıştır.

8. KAYNAKÇA

SABAHATTİN, Ali. *Kürk Mantolu Madonna*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.